

HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

Het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU) is een van de zeven instellingen van de EU en omvat twee rechtscolleges: het [Hof van Justitie](#) en het [Gerecht](#). Het is verantwoordelijk voor de rechtspraak van de Europese Unie. De twee rechtscolleges waarborgen de juiste uitlegging en toepassing van het primaire en het afgeleide recht in de EU. Zij toetsen de wettigheid van de handelingen van de instellingen van de Unie en doen uitspraak over de naleving door de lidstaten van hun verplichtingen uit hoofde van het primaire en het afgeleide recht. Voorts beantwoordt het Hof van Justitie vragen van rechters uit de lidstaten over de uitlegging van het recht van de Unie.

HOF VAN JUSTITIE

A. Rechtsgrond

- Artikel 19 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), de artikelen 251 t/m 281 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), artikel 136 Euratom en [Protocol nr. 3 betreffende het statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie, gehecht aan de Verdragen \(hierna "het statuut" genoemd\)](#);
- [Verordening \(EU, Euratom\) 2015/2422 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2015 tot wijziging van Protocol nr. 3 betreffende het statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie](#);
- EU-begroting (afdeling 4).

B. Samenstelling en statuut

1. Samenstelling

a. Aantal leden (artikel 19 VEU en artikel 252 VWEU)

Eén rechter per lidstaat (28). Het Hof wordt bijgestaan door acht advocaten-generaal; hun aantal kan op verzoek van het Hof door de Raad worden verhoogd. De rechters van het Hof van Justitie kiezen uit hun midden een president en een vicepresident voor een hernieuwbare termijn van drie jaar.

b. Benoemingscriteria (artikel 253 VWEU en artikel 19 VEU)

- De rechters en advocaten-generaal moeten aan alle gestelde eisen voldoen om in hun onderscheiden landen de hoogste rechterlijke ambten te bekleden of bekendstaan als kundige rechtsgeleerden.

— Zij moeten alle waarborgen voor onafhankelijkheid bieden.

c. Benoemingsprocedure (artikel 253 VWEU)

De rechters en advocaten-generaal worden in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de lidstaten benoemd, na raadpleging van een comité dat van advies dient over de geschiktheid van de kandidaten (artikel 255 VWEU).

2. Kenmerken van het ambt

a. Ambtstermijn (artikel 253 VWEU en het statuut)

— Zes jaar. Om de drie jaar vindt een gedeeltelijke vervanging plaats, waarbij telkens de helft van de rechters en de helft van de advocaten-generaal worden vervangen.

Aftredende rechters en advocaten-generaal zijn herbenoembaar.

b. Voorrechten en immuniteiten (statuut)

Rechters en advocaten-generaal zijn vrijgesteld van rechtsvervolging. Met betrekking tot hetgeen zij in hun officiële hoedanigheid hebben gedaan, blijven zij deze immuniteit ook genieten nadat ze hun ambt hebben neergelegd. Opheffing van de immuniteit is alleen mogelijk bij unaniem besluit van het Hof van Justitie.

c. Verplichtingen (statuut)

De rechters en advocaten-generaal:

- leggen een eed af (onafhankelijkheid, onpartijdigheid en geheimhouding) voordat zij hun ambt aanvaarden;
- mogen geen politieke functie of bestuursambt uitoefenen of enigerlei beroepswerkzaamheid verrichten;
- verbinden zich om de uit hun taak voortvloeiende verplichtingen na te komen.

C. Organisatie en werkwijze (artikel 253 VWEU en het statuut)

1. Structuur

Het statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt vastgesteld bij een afzonderlijk protocol dat is gehecht aan de Verdragen (artikel 281 VWEU). De rechters van het Hof van Justitie wijzen uit hun midden, voor drie jaar, de president en de vicepresident van het Hof van Justitie aan; deze zijn herbenoembaar (artikel 9 bis van Protocol nr. 3). De president heeft de leiding over de werkzaamheden van het Hof van Justitie en zit de terechtzittingen en beraadslagingen van de voltallige zitting en de Grote kamer voor. De vicepresident staat de president bij de vervulling van zijn taken bij en vervangt hem wanneer dat nodig is. Het Hof van Justitie benoemt zijn griffier. De griffier is de secretaris-generaal van de instelling, waarvan hij de diensten onder het gezag van de president van het Hof bestuurt.

2. Werkwijze

Het Hof van Justitie stelt zijn reglement voor de procesvoering vast, dat met gekwalificeerde meerderheid van stemmen door de Raad moet worden goedgekeurd. Het Hof van Justitie kan in voltallige zitting bijeenkomen (28 rechters), in Grote kamer

(15 rechters) of in kamers van drie of vijf rechters. De instelling wordt gefinancierd uit de EU-begroting en heeft binnen de begroting een eigen afdeling (afdeling 4).

D. Invloed

Het Hof van Justitie is bij het proces van Europese integratie een stuwende kracht gebleken.

1. Algemeen

Het arrest van het Hof van Justitie in de zaak Costa/Enel van 15 juli 1964 is van doorslaggevend belang geweest, omdat het Hof daarin bepaalde dat het Europese recht een autonome rechtsorde is die voorrang heeft boven het nationale recht van de lidstaten. Ook de uitspraak in de zaak Van Gend & Loos van 5 februari 1963 was van groot belang, omdat daarin werd bepaald dat het gemeenschapsrecht rechtstreeks voor de nationale rechter ingeroepen kan worden. Andere belangrijke uitspraken hebben betrekking op de bescherming van de rechten van de mens, zoals het arrest van 14 mei 1974 in de zaak Nold, waarin het Hof van Justitie verklaarde dat de fundamentele rechten een integrerend deel uitmaken van de algemene rechtsbeginselen waarvan het de eerbiediging verzekert ([4.1.2](#)).

2. Specifieke gebieden

- Het recht van vestiging: het arrest van 8 april 1976 in de zaak Royer, waarin het Hof van Justitie bevestigde dat een onderdaan van een lidstaat het recht heeft om op het grondgebied van willekeurig welke andere lidstaat te verblijven, onafhankelijk van de vraag of hem door het ontvangende land een verblijfsvergunning is verstrekt.
- Het vrije verkeer van goederen: het arrest van 20 februari 1979 in de zaak Cassis de Dijon, waarin het Hof van Justitie bepaalde dat elk product dat in een lidstaat rechtmatig is geproduceerd en in de handel gebracht, in beginsel moet worden toegelaten tot de markt van elke andere lidstaat.
- De externe bevoegdheid van de Gemeenschap: het arrest van 31 maart 1971 in de zaak Commissie/Raad (AETR-arrest), waarin het Hof van Justitie vaststelde dat de Gemeenschap de bevoegdheid heeft internationale overeenkomsten te sluiten op terreinen die onder het toepassingsgebied van de communautaire wetgeving vallen.
- Recente arresten waarin het Hof van Justitie bepaalt dat lidstaten die richtlijnen niet of niet tijdig in nationaal recht omzetten, schadevergoeding moeten betalen.
- Diverse arresten met betrekking tot sociale zekerheid en mededinging.
- Arresten inzake schendingen van het Gemeenschapsrecht door de lidstaten; deze arresten zijn van essentieel belang voor de goede werking van de gemeenschappelijke markt.

Een van de voornaamste verdiensten van het Hof van Justitie was de formulering van het uitgangspunt dat de Verdragen niet star moeten worden uitgelegd, maar moeten worden gezien in het licht van de stand van de integratie en van de doelstellingen van de Verdragen zelf. Dit beginsel heeft het mogelijk gemaakt wetten uit te vaardigen op enkele terreinen waarvoor in de Verdragen geen specifieke bepalingen zijn

opgenomen, zoals de strijd tegen aantasting van het milieu (zo heeft het Hof van Justitie in het arrest van 13 september 2005 (zaak C-176/03) bepaald dat het de Europese Unie is toegestaan maatregelen te nemen die verband houden met het strafrecht, indien dit noodzakelijk is om doelstellingen op het gebied van milieubescherming te bereiken).

In 2018 werden bij het Hof van Justitie 849 zaken aanhangig gemaakt, waarvan 568 prejudiciële procedures, 63 rechtstreekse beroepen en 199 beroepen tegen beslissingen van het Gerecht. 760 zaken werden afgerond, waarvan 520 prejudiciële procedures, 60 rechtstreekse beroepen en 165 beroepen tegen beslissingen van het Gerecht.

HET GERECHT

A. Rechtsgrond

De artikelen 254 t/m 257 VWEU, artikel 40 Euratom en titel IV van Protocol nr. 3 betreffende het statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie, gehecht aan de Verdragen.

B. Ambtstermijn en statuut (artikel 254 VWEU)

1. Samenstelling

a. Aantal leden (artikel 19 VEU en artikel 254 VWEU)

In artikel 254 VWEU is bepaald dat het aantal rechters wordt vastgesteld bij het statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie. In [artikel 48 van Protocol nr. 3 betreffende dit statuut, zoals laatstelijk gewijzigd bij Verordening \(EU, Euratom\) 2016/1192 van 6 juli 2016](#), is bepaald dat het Gerecht met ingang van 1 september 2016 is samengesteld uit 47 rechters en met ingang van 1 september 2019 uit twee rechters per lidstaat. De rechters worden in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de lidstaten benoemd, na raadpleging van een comité dat van advies moet dienen over de geschiktheid van de kandidaten voor de uitoefening van het ambt van rechter. Zij worden benoemd voor zes jaar en kunnen worden herbenoemd. De rechters kunnen worden aangewezen om de functie van advocaat-generaal te bekleden – anders dan het Hof van Justitie kent het Gerecht namelijk geen permanente advocaten-generaal.

b. Benoemingscriteria

Gelijk aan die van het Hof van Justitie (artikel 19 VEU).

c. Benoemingsprocedure

Gelijk aan die van het Hof van Justitie.

2. Kenmerken van het ambt

Gelijk aan die van het ambt van rechter aan het Hof van Justitie.

C. Organisatie en werkwijze

De rechters kiezen uit hun midden voor drie jaar een president. Het Gerecht benoemt voor zes jaar zijn griffier, maar maakt voor administratieve en taalkundige vereisten gebruik van de diensten van het Hof van Justitie.

Het Gerecht stelt in overeenstemming met het Hof van Justitie zijn [reglement voor de procesvoering](#) vast. Het Gerecht houdt zitting in kamers bestaande uit drie of vijf rechters. Het reglement voor de procesvoering bepaalt wanneer het Gerecht voltallig, in Grote kamer of in enkelvoudige kamer zitting houdt. Meer dan 80 % van de zaken die door het Gerecht worden berecht, wordt behandeld door een kamer van drie rechters. Het Europees Parlement en de Raad kunnen, volgens de gewone wetgevingsprocedure (bij verordeningen hetzij op voorstel van de Commissie en na raadpleging van het Hof van Justitie, hetzij op verzoek van het Hof van Justitie en na raadpleging van de Commissie), gespecialiseerde rechtbanken instellen die worden toegevoegd aan het Gerecht, en die in eerste aanleg kennis nemen van bepaalde categorieën van beroepen in specifieke aangelegenheden. Een voorbeeld hiervan is de instelling van een nieuwe gespecialiseerde rechtbank voor handelsmerken, modellen en tekeningen, waarover momenteel wordt gediscussieerd.

In 2018 werden bij het Gerecht 834 zaken aanhangig gemaakt en werden 1 009 zaken afgerond. Een partij die niet in staat is om de kosten van de procedure te betalen kan een verzoek om kosteloze rechtsbijstand indienen.

HET VOORMALIGE GERECHT VOOR AMBTENARENZAKEN VAN DE EUROPESE UNIE

Het in 2004 ingestelde Gerecht voor ambtenarenzaken had ten taak om bij het ontbreken van een bevoegde nationale rechterlijke instantie geschillen tussen de instellingen van de EU en hun personeelsleden te behandelen. Bij [Verordening \(EU, Euratom\) 2016/1192 van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 2016 betreffende de overdracht aan het Gerecht van de bevoegdheid om in eerste aanleg uitspraak te doen in geschillen tussen de Europese Unie en haar personeelsleden](#), werd het Gerecht voor ambtenarenzaken op 1 september 2016 ontbonden en geïntegreerd in het Gerecht, teneinde het totale aantal rechters van het Hof van Justitie uit te breiden. De zaken die op 31 augustus 2016 nog aanhangig waren voor het Gerecht voor ambtenarenzaken, werden met ingang van 1 september 2016 overgedragen aan het Gerecht. Deze zaken zijn door het Gerecht overgenomen in de stand waarin zij zich op die datum bevonden, waarbij de procedurele maatregelen die het voormalige Gerecht voor ambtenarenzaken in die zaken heeft getroffen, van toepassing bleven.

ROL VAN HET EUROPEES PARLEMENT

Al sinds een arrest van het Hof van Justitie van 1990 in een zaak die het Parlement aanhangig had gemaakt als onderdeel van de wetgevingsprocedure inzake de vaststelling van gezondheidsmaatregelen naar aanleiding van de kernramp in Tsjernobyl, is het Parlement bevoegd om bij het Hof van Justitie beroep in te stellen tot nietigverklaring van handelingen, als dit beroep strekt tot eerbiediging van zijn prerogatieven in het kader van de wetgevingsprocedure.

Overeenkomstig artikel 257 VWEU kunnen het Europees Parlement en de Raad, volgens de gewone wetgevingsprocedure, gespecialiseerde rechtbanken instellen die worden toegevoegd aan het Gerecht, en die in eerste aanleg kennis nemen van

bepaalde categorieën van beroepen in specifieke aangelegenheden. Het Europees Parlement en de Raad besluiten bij verordeningen hetzij op voorstel van de Commissie en na raadpleging van het Hof van Justitie, hetzij op verzoek van het Hof van Justitie en na raadpleging van de Commissie.

Overeenkomstig artikel 281 VWEU kunnen het Europees Parlement en de Raad het [statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie](#) volgens de gewone wetgevingsprocedure wijzigen (bij verordening van het Europees Parlement en de Raad). Een voorbeeld hiervan is de deelname van het Parlement aan de procedure naar aanleiding van het [recente voorstel van het Hof van Justitie van de Europese Unie](#) tot wijziging van zijn statuut van 26 maart 2018, waarin wordt verzocht om een aantal wijzigingen met betrekking tot de bevoegdheidsverdeling tussen het Hof van Justitie en het Gerecht inzake prejudiciële beslissingen.

Het Parlement is één van de in artikel 263 VWEU genoemde instellingen die (als partij) een zaak aanhangig kunnen maken.

Sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon moeten kandidaten voor de uitoefening van de ambten van rechter en advocaat-generaal worden beoordeeld door een comité van zeven personen, waarvan er één wordt voorgedragen door het Parlement (artikel 255 VWEU).

Udo Bux
05/2019

